

Intervju

Jadranka *Lady* Beresford - Peirse

Foto: Henry Peirse

Razgovarala: **Biba Salata**
Foto: **iz obiteljskog albuma**

Odbor za dodjelu Nagrade "Vicko Andrić" posebno priznanje dodijelio je Jadranki *Lady* Beresford - Peirse, utemeljiteljici i predsjednici Međunarodne zaklade za obnovu hrvatskih spomenika kulture, čije je sjedište u Londonu, za iznimno zalaganje i velik doprinos u zaštiti baštine RH.

Početak Domovinskog rata i brojne vijesti o ljudskim žrtvama i uništavanju kulturnih dobara potakle su je da se već 1991. posveti zaštiti ratom ugrožene spomeničke baštine Hrvatske, što je rezultiralo i utemeljenjem zaklade. Prvotni cilj bio je pokazati svijetu što se u Hrvatskoj događa i prikupiti novac za obnovu. Nakon završetka Domovinskog rata angažman *Lady* Jadranke ne prestaje, budući da je svjesna kontinuirane potrebe zaštite spomeničke baštine.

Brojnim sakupljenim donacijama pomaže u obnovi niza značajnih kulturnih dobara koja su pretrpjela velika ratna oštećenja. To su: obnova festivalske palače, izgorjele u granatiranju Dubrovnika; obnova crkve sv. Vlaha u Dubrovniku i kupole šibenske katedrale; obnova središnjeg dijela krovišta razorenog dvorca Eltz u Vukovaru; obnova vitraja konkatedrale sv. Petra i Pavla u Osijeku i vitraja crkve sv. Martina u Belom Manastiru te osnivanje radionica i obučavanje osoba za obnovu vitraja; obnova knjižnice i knjižnog fonda franjevačkog samostana Male braće i dominikanaca u Dubrovniku; donacija za

Kritiziram ono što volim jer želim da bude bolje

Princ Charles pitao je 1992. zašto se brinemo o kulturnoj baštini, kad ljudi ostaju bez svega i umiru. Moj suprug napisao je odgovor na dvije stranice i nakon toga je princ Charles napisao apel za spas hrvatske kulturne baštine i dao jednu od prvih donacija Zakladi

Evidencijski broj / Article ID: 16089941
 Vrsta novine / Frequency: Mjese na
 Zemlja porijekla / Country of origin: Hrvatska
 Rubrika / Section:

prve konzervatorsko-restauratorske zahvate na trogirskoj katedrali.

Lady Jadranka prikuplja i donacije za obnovu pokretne kulturne baštine i pomaže u konzervaciji i restauraciji velikog broja slika, a posebice ugroženog vrijednog knjižnog fonda iz knjižnica. Organizirala je i niz stručnih radionica i predavanja. Pomagala je opremiti radionice Hrvatskog restauratorskog zavoda modernom opremom, restauratorsku radionicu Državnog arhiva u Zadru, kao i laboratorij za prirodnoznanstvena istraživanja umjetnina na Odsjeku za konzervaciju-restauraciju Umjetničke akademije u Splitu. Omogućila je donaciju arhivskog materijala za Znanstvenu knjižnicu u Dubrovniku.

Zadnjih godina *Lady* Jadranka aktivno sudjeluje u zaštiti povijesnog crkvenog ruha, prikupljajući novac za nabavu specijalnih metalnih ladičara za pohranu. Pokrenula je školu tkanja u Ivanić-Gradu, a istkane radove plasira u Velikoj Britaniji. Također, financijski pomaže u usavršavanju stručnjaka, osobito mladih i njihovom obrazovanju na prestižnim britanskim institucijama.

□ Kada ste prvi put osjetili potrebu da pomognete u spašavanju hrvatske kulturne baštine?

- Polovicom rujna 1991. prvi se put pojavila vijest u engleskom tisku o uništavanju naše kulturne baštine, kad je granatirana kupola šibenske katedrale. Moja sestra, poznata keramičarka i slikarica Ljerka Njerš, bila je tada kod mene i pozvali su je u program Channel 4 da kao umjetnica

IVO POGORELIĆ BENEFIT RECITAL
 In aid of
 HISTORIC SITES OF VUKOVAR

Presented by the International Trust for Croatian Monuments

objasni što se događa u Hrvatskoj. Ljerka je uvjerljivo, uz snimke koje je televizija imala, apelirala na britansku javnost za pomoć za našu baštinu. Emisiju je vidjelo puno naših ljudi koji žive u Londonu i odmah su zvali, željeli su pomoći.

Ivo Pogorelić, naš svjetski poznati pijanist odmah se uključio i svestrano pomagao. Prvi od tri humanitarna koncerta za našu Zakladu održao je u listopadu 1992. u Royal Festival Hallu, najvećoj koncertnoj dvorani u Londonu, koja prima 3000 posjetitelja i dvorana je bila puna. Drugi koncert bio je za Dubrovnik i održan je u Bruxellesu 1994., a novcem od tih koncerata postavljen je novi krov na zgradi Dubrovačkog ljetnog festivala. Treći koncert održan je za Vukovar, 1999. opet u Londonu i tim novcem postavljen je novi, središnji krov na palači Eltz. Sva tri Pogoreličeva koncerta privukla su paž-

nju svih medija, ne samo onih koji prate kulturu, pa su vijesti o razaranju i uništavanju naše zemlje i naše kulturne baštine bile u prvom planu.

Moj pokojni suprug Henry uputio je pismo princu Charlesu, zamolvši ga da napiše predgovor za Pogoreličev koncert za Dubrovnik, 1992. Princ Charles je pitao zašto se brinemo o kulturnoj baštini, kad ljudi ostaju bez svega, umiru i potrebna je humanitarna pomoć. Moj suprug napisao je odgovor na dvije stranice i nakon toga je princ Charles napisao apel za spas hrvatske kulturne baštine te dao i jednu od prvih donacija, kojom smo pomogli ponovnu izgradnju uništenog vidikovca u Arboretumu Trsteno.

□ Jesu li donatori isključivo iz Engleske?

- Donacije isključivo dobivamo od Engleza. Čudi me da se kod nas priča da

nas Englezi ne vole! To je nonsens, ja to nisam osjetila. Zaklada i danas ovisi isključivo o Englezima, tijekom svih ovih godina financijski je pomoglo vrlo malo Hrvata koji žive u Engleskoj.

U početku rada Zaklade puno je pomogao Ante Sorić, tadašnji ravnatelj Klovićevih dvora. Postavio je izložbu fotografija "Oči istine", poslao fotografije s izložbe i ja sam u studenome 1991. organizirala prvu izložbu "The Eyes of Truth" u Building Centru u središtu Londona, a iste godine je tadašnji ministar kulture otvorio izložbu u Royal festival Hallu. Izložbe su u bile i u Edinburgu i u Museo de Arte Antiga u Lisabonu.

Za prvu izložbu u Building Centru Ante Sorić je donio platno dugo 30 metara, na kojem su hrvatski umjetnici i moja sestra Ljerka naslikali svoje osjećaje i reakciju na uništavanje naše kulturne baštine. Platno se danas nalazi u Muzeju grada Zagreba, ali nikada nije bilo izloženo u Zagrebu!?

□ Kako ste birali što će se obnavljati novcem od Zaklade?

- Stalno sam bila u kontaktu sa Zagrebom, majka mi je slala novinske članke o svim ratnim strahotama i razrušenim spomenicima kulture. Dubrovnik je bio prvi na redu; i Vukovar je razrušen, ali nije bio poznat kao Dubrovnik. Zatim smo u aukcijskoj kući Bonhams 1994. organizirali aukciju slika "Art for Art", koje nam je darovalo 90 britanskih umjetnika te moja sestra Ljerka Njerš, Jagoda Buić i Duško Šibl. Na aukciji mi je puno pomogao Sir Roger de Grey, predsjednik Royal Academy of Arts, jedne od najvažnijih neovisnih institucija u Engleskoj, koji je do prerane smrti bio povjerenik naše Zaklade. Taj novac smo podijelili Šibeniku i Osijeku. I obitelj Sir Timothy Sainsbury dala je 25.000 funti za obnovu kupole šibenske katedrale svetog Jakova, a kasnije 40.000 funti za katedralu svetog Lovre u Trogiru.

U Osijeku smo osnovali radionicu za vitraje i uz pomoć Dame Elizabeth Esteve-Coll, tadašnje direktorice Victoria@Albert Museuma u Londonu, te Zdenke Predrijevac iz Osijeka, dugogodišnje procjeniteljice štete u Vukovaru i sadašnje ravnateljice Konzervatorskog odjela Ministarstva kulture u tome gradu, koja je prvo počela obnavljati vitraje osječke katedrale sv. Petra i Pavla. Od 44 vitraja u katedrali samo jedan nije bio oštećen! Obnavljanje traje još uvijek. Ljude iz radionice slali smo u Englesku na školovanje, stekli su

golemo iskustvo i na specifičan način predstavili svoju zemlju.

□ Zaslužni ste i za izdavanje knjige Croatia: Aspects of Art, Architecture and Cultural Heritage. O kakvom je projektu riječ?

- U radu na knjizi, kao i u organizaciji školovanja mladih konzervatora u Engleskoj puno mi je pomogao Joško Belamarić. Knjiga je izdana u Londonu 2009., uz financijsku pomoć INA-e i uz pomoć Ferdinanda Medera, dugogodišnjeg ravnatelja Hrvatskog restauratorskog zavoda, koji je zadužio svoju djelatnicu Nenu Meter koja je pribavljala fotografije brojnih fotografa koji su donirali svoje radove.

Na izdavanje knjige odlučila sam se nakon što sam vidjela da je naša kultura, osim uskom krugu stručnjaka, engleskoj javnosti nepoznata. Zato sam odlučila da tu knjigu o hrvatskoj baštini napišu poznati Englezi koji su dolazili u Hrvatsku da svojim očima vide ono o čemu žele pisati. Knjiga je rasprodana. Drugo izdanje, dvije godine kasnije financirao je Jadranski naftovod.

□ Kako ste došli na ideju da pokrenete tkalačku školu u Ivanić-Gradu?

- Uočila sam da se kod nas poslije

Tkalačka škola u Ivanić-Gradu

Drugog svjetskog rata više ništa od lana ne proizvodi. Niti se sadi, niti se tka. Na jednom sam ručku o tome pričala suprugovoj rođakinji, poznatoj dizajnerici interijera Nini Campbell i dala mi je ček na 3000 funti da kupimo sjeme lana. Kupili smo ga u Italiji i Austriji jer ga u Hrvatskoj nije bilo. U priču se uključila i Palma Klun-Posavec, dugogodišnja ravnateljica Otvorenog učilišta u Ivanić-Gradu, pronašla je tkalje koje su imale tkalački stan i bile presretne da mogu tkati prekrasne uzorke tradicionalnih ručnika, stolnjaka, ubrusa, jastučnice. Uz pomoć Zagrebačke županije počelo je sisanje lana i tkanje, a učile su se i mlade tkalje, kako se tradicija ne bi zaboravila. Istkane ručnike nosila sam u Englesku i davala ih u prodaju na važnim punktovima. Sada surađujem s jednom mladom tkaljom koja je naučila engleski. Žalosno je da se u Hrvatskoj ti proizvodi ne prodaju, a trebali bi biti izvorni suvenir u hotelima, na primjer u Dubrovniku. Ali time bi se netko trebao posebno baviti.

Inače, restaurirali smo i neke stare tkalačke stanove i strojeve za preradu lana "od sadnje do konca". Šteta je da sadašnji ravnatelj Otvorenog učilišta nema interes nastaviti projekt.

Zaostrog

Ljetnikovac Hanibala Lucića u Hvaru

□ Radili ste i na konzervaciji uljanih slika i spašavanju misnoga ruha?

- Jurica Matijević danas vodi Odjel restauracije i konzervacije na Umjetničkoj akademiji u Splitu, a prije toga bio je u Engleskoj na tečaju konzervacije slika ulja na platnu. Uzeo bi uljane slike od franjevaca u Dubrovniku i na njima restauraciji podučavao studente, a naša Zaklada platila je materijal za konzerviranje. Franjevci su dobili svoje slike u odličnom stanju, a studenti mnogo naučili.

I dalje radimo na spašavanju misnog ruha u Zaostrogu, Makarskoj, Kostanju, Skradinu. Kroz našu Zakladu to financiraju Headley Trust i obitelj Sir Timothy Sainsburya. Na stanje ruha u našim samostanima skrenula mi je pozornost Silvija Banić, stručnjakinja za povijest tekstila. Kupili smo metalne ladičare u koje se ruho sprema poslije čišćenja i zamata u tanki bezkiselinski papir (kiselina uzrokuje propadanje). Tako može stajati 100 - 200 godina. U Makarskoj franjevci uređuju muzej, pa će ruho izložiti, kao i u Zaostrogu.

Radimo i na ljetnikovcu Hanibala Lucića u Hvaru, obnavljamo kamene stupove, pomalo, koliko novca skupimo. Klesar koji to radi bio je u Engleskoj i do sada je

Knjiga iz knjižnice samostana sv. Lovre u Šibeniku

obnovio jedanaest stupova. Smatram da bi se tu najprije trebao urediti vrt, zasaditi bilje kojem najduže treba da izraste, ali administracija je spora, čekaju se dozvole.

□ Uvijek govorite u množini, tko su Vaši suradnici?

- Ja sam "one man band", ali bez nekih pojedinaca Zaklada ne bi mogla. Najprije je tu bio moj pokojni suprug Henry, a od prvog dana rada Zaklade pomažu mi John Julius Norwich, Viscount Norwich, povjesničar i dugogodišnji predsjednik World Monuments Funda i Zaklade Venice in Peril, arhitekt Serban Cantacuzino koji je bizantskog podrijetla i bio je predsjednik International Council on Monuments and Sites u Ujedinjenom Kraljevstvu, zatim Peter Stormonth Darling, osobni prijatelj, biznismen i također jedan od povjerenika World Monuments Funda. Sada su tu i moji sinovi Henry i Johnny.

U početku smo bili pod okriljem ICOMOS-a, najvažnije stručne udruge koja se bavi očuvanjem, zaštitom i promicanjem kulturne baštine. Oni su mi puno pomogli, pogotovo njihov tadašnji predsjednik Serban Cantacuzino, jedan od mojih povjerenika. Cantacuzino i John Julius Norwich su važna imena u umjetničkom svijetu Engleske i otvaraju mi svuda vrata.

Puno radim i za našu knjišku baštinu. Nedavno je održan tečaj u Zagrebu, Ligatus Summer School u Državnom arhivu. Vodio ga je profesor Nicholas Pickwoad, najveći stručnjak za uvez knjiga. Na moj poticaj, prije puno godina bio je i u

Dubrovniku, sve je radio badava. Tamo je pregledao franjevačku i dominikansku knjižnicu. Tada je bio i profesor u Spolettu i slao je svoje studente u Dubrovnik, koji su po instrukcijama profesora Pickwoada dva tjedna radili u te dvije knjižnice. Mi smo im platili put, a Dubrovnik ih je ugostio. Napravili su puno.

Nedavno su mi se javile sestre benediktinke iz Trogira, koje su prošle godine proslavile 950. godišnjicu postojanja, i zamolile da im pomognem u obnovi tornja Vitturi na njihovom samostanu. Zamolila sam Headley Trust za pomoć i dobili smo donaciju 45.000 funti. Radovi su već trebali početi.

□ Ističete i veliku podršku koju ste imali od pokojnog supruga Sir Henryja Granta de la Poera Beresford - Peirse.

- Bez njega ne bih ništa mogla napraviti. Henry je bio jako muzikalan i volio je glazbu, posebno "Četiri posljednje pjesme" Richarda Straussa. Željela bih spomenuti koncert za sjećanje na mog pokojnog supruga, koji je u korist naše Zaklade održan u prekrasnoj londonskoj crkvi Holy Trinity, izgrađenoj krajem 19. stoljeća. Nastupile su naše dvije operne dive Dubravka Šeparović - Mušović i Ivana Lazar, uz pratnju poznatog britansko-australskog pijanista Piersa Lanea. Na koncertu su, osim naših prijatelja, bili hrvatski veleposlanik Ivan Grdešić sa suprugom Elene i Vojvoda od Glouceстера. Na programu su naravno bile Straussove "Četiri posljednje pjesme".

Ivana Lazar, poznati britansko-australski pijanist Piers Lane i Dubravka Šeparović - Mušović

❑ Kako ste upoznali supruga?

- Otišla sam u Englesku nakon završenog studija engleskog i talijanskog jezika i književnosti i upisala doktorat na King's College, University of London, s lingvističkom temom prema romanu "Clarissa" Samuela Richardsona. Prije toga morala sam položiti ispit iz srednjovjekovnog engleskog, radeći na djelima Geoffreyja Chaucera. Supruga sam upoznala preko jedne njegove sestrične koja je moja draga prijateljica. Upravo mi je Henry puno pomogao s tim ispitom iz *Middle English*. On je govorio hrvatski, učio ga je, kako je rekao, kao grčki i latinski.

Kad je suprugov otac umro 1972., suprug je naslijedio titulu baroneta i postao *Sir Henry Grant de la Poer Beresford - Peirse*, a ja sam postala *Lady Beresford - Peirse*. Tu titulu sada nosi moj stariji sin Henry koji je *Sir Henry Njers de la Poer Beresford - Peirse*, a njegova supruga Joanna je *Lady Beresford - Peirse*. Moje puno ime je sada Jadranka *Lady Beresford - Peirse*. Budući da se prvi sinovi u obitelji tradicionalno zovu Henry, razlikuju se po majčinom prezimenu, pa moj sin Henry nosi i moje prezime Njers.

Kad prolazim pokraj Meštrovićevog Zdenca života, najljepšeg spomenika u Zagrebu, zatvorim oči jer ne mogu gledati ružno okruženje oko te skulpture

❑ Volite li Zagreb?

- Nisam rođena Zagrepčanka, rođena sam u Đurđenovcu, ali Zagreb jako volim. I svojstveno je čovjeku da kritizira ono što voli jer želi da bude bolje. Volim trg oko HNK i kad prolazim pokraj Meštrovićevog *Zdenca života*, najljepšeg spomenika u Zagrebu, zatvorim oči jer ne mogu gledati ružno okruženje oko te skulpture. Meštrović je zamislio taj spomenik uzdignut na postamentu, a ne nisko, mislim da je vrijeme da se to ispravi. Ne mogu gledati taj beton oko. Mislim da bi stručnjaci koji se bave Meštrovićem trebali pronaći skice i njegovu zamisao kako da *Zdenac* bude izložen. Isto me jeza lovi kad prolazim pokraj "džamije", Meštrovićevog paviljona. I to okruženje mi se ne sviđa, pa grafiti, to je ružno. ●